

Az idő kútja a Gerecsében

Különálló, szép fekvésű hegyként magasodik Bajót község felett a geressei erdőkkel borított Öreg-kő mészkőöge. A ferdén kibillent üledékes kőzetekből felépülő — szakszóval eróziós réteglépcsőnek nevezett — kőszál észak-déli irányú éles gerince, csupán 374 méterre emelkedik a tengerszint fölé. Ennek ellenére keleti hegyoldala szédítő sziklafalakkal hullik a mélybe.

Nem véletlen, hogy hosszú évtizedek óta a magyar hegy- és sziklamászás egyik ikonikus helye, ahol már számos sziklamászó generáció sajátította el a sportág alapfogásait.

Hazánkban viszonylag kevés természetes sziklán lehet iskolázni a szabad ereszkedés kunsztjait. Márpedig, ha nagyobb hegycsúcsok felé kacsintgatunk (nem beszélve az aknabarlangok, zombolyok bejárásáról), nem árt, ha a túlhajló falak technikai kihívásaival nem az adott helyszínen kell megismerkednünk. Az Öreg-kő szikláin rögzített ereszkedő standok éppen arról árulkodnak, hogy ezek a falak alkalmas gyakorlóterepet jelentenek.

A triász korú, dachsteini típusú mészkőben számos barlang képződött az egykor szerkezeti törésvonalak mentén feltört forró hidrotermális vizek oldó hatásának következtében. Országos jelentőségű közöttük a Jankovich-barlang, melynek gömbüstökkel díszített, katedrális méretű bejárati csarnokából 7 méter átmérőjű nyitott kürtő tör a felszínre. Ebben a kürtőben



gyakran láthatunk látszólag a semmiben lógó, lassan araszoló sziklamászókat, aki talán maguk se gondolnak bele, hogy valójában az idő mély kútjába ereszkednek lefelé, a kötélnek függeszkedve.

Az impozáns méretű barlang ugyanis a kárpát-medencei ősrégészet és vele együtt az őslénytan egyik kulcsfontosságú lelőhelye. A barlangterem jelenlegi méreteit nagyban tágította az 1911-ben megkezdett ásatások során innen kihordott jelentős tömegű barlangi üledékanyag. Ennek a sok évtizeden át tartó kutatómunkának az eredményeként, 1955-ben sikerült a felső-pleisztocén-holocén földtani korok őslénytani és régészeti fejlődésmentét hitelesen meghatározni.

Az itt feltárt leletanyagokat, tipológiai értelemben, kezdetben a világhírű bükki Szeleta-kultúrához sorolták be. A későbbi újraértékelések és a Pilisben, a Vértesben, a Budai-hegységben és a Gerecse más részein feltárt dunántúli barlangok alapján kiderült, hogy önálló középső-paleolitikumi ősember kultúráról van szó. Így a Jankovich-barlang lett a kultúra névadó vezérlelőhelye, melyet ma már világszerte Jankovich-kultúráként (jankovichien) tartanak számon a szakemberek.

A barlangban mintegy 35 000 évvel ezelőtt élt neandervölgyi ősemberek

már specializált, levélhegyalakú, pattintott kőeszközöket használtak, mestersen megmunkált lándzsahegyeik fejlett vadász kultúráról tanúskodnak.

Ha feltekintünk a sok évezredes emlékeket megőrző barlang padlójáról a magasba törő és ultramodern edzett acélanyagokból készült sziklamászó biztosító körteszekkel kivert sziklafalakra, szédítő történelmi időtáv nyílik meg előttünk, az emberi eszközökön keresztül. Elnézegetve a Jankovich-kultúra mérmőki pontosságával kimunkált és mai is használható kőeszközeit, azért nem vagyok biztos benne, hogy korunk modern biztosítóeszközeire 35 000 év múlva rábíznám az életemet. Míg az őskori lándzsahegyek, ha szükség éppen úgy hozná, ma is minden gond nélkül betöltenék az egykori neandervölgyiek által nekik szánt szerepüket.

Nagy László

Fotók: **Polgár Ilona, Varga Gyula, Halász Gizella**

